

Tekenen in de Tijd 284

29 december 2024-4 januari 2025

De zondag tussen Kerst en Nieuwjaar is in de kerk het feest van de Heilige Familie. Erik Borgman stelt zich de vraag wat kinderen vandaag de dag van hun ouders meekrijgen. Te vaak sturen wij onze kinderen met lege handen weg, stelt hij. Gelukkig is elke kind een mogelijke bron van wat nieuwe toekomst kan openen.

Er lijkt een hang te zijn om terug te keren naar traditionele waarden en rolpatronen. Mannen die leiden en voor geld en veiligheid zorgen, vrouwen die zorgen dat het huis een plek is waar de emoties die buiten vaak geen plaats hebben, de ruimte krijgen. Ik heb nooit veel opgehad met extreme vormen van gendergelijkheid en ben ook nooit op zoek gegaan naar het vrouwelijke in mijzelf. Ik had mijn portie wel gehad als kind, toen er nog vreemd werd gekeken omdat ik ook met poppen speelde en wat bangelijk was. Soms was ik gedwongen om 'meisjesgenade' te vragen om vrij te komen uit de greep van de sterken. Ik was dus blij toen de neiging om jongens en meisjes vast te pinnen op stereotypen van mannelijkheid of vrouwelijkheid verzwakte, maar je moet ook weer niet naar de andere kant overdrijven en androgynie tot de nieuwe norm verklaren. Ik kijk daarom ook nu met verbazing naar de behoefte om overal een te kiezen identiteit van te maken.

Dat ook de visie op rollen en rolpatronen enigszins zwalken, lijkt me daarentegen logisch. Dat ik vroeger bij sommige dingen van mijn ouders dacht: 'Dat zal ik nooit zo doen', heeft waarschijnlijk tot gedrag geleid waarvan mijn kinderen gedacht hebben: 'Zo in ieder geval niet.' En dat is goed, zo gaat dat. Het betekent dat ouders in de opvoeding volgens mij niet moeten proberen hun eigen gedrag aan te leren. Ze zouden moeten proberen hun kinderen in te wijden in datgene waarop zij hun gedrag oriënteren. Waar richten wij ons op, welk verlangen motiveert ons, welke zorgen bepalen ons en waarom? Het geeft onze kinderen de ruimte hun eigen weg te kiezen zonder dat je ze stuurloos laat.

Dit is de opmerkelijke boodschap van Psalm 78. Deze houdt ons voor dat wij de traditie door moeten geven waarin wij zelf staan, niet opdat onze kinderen doen zoals wij, maar opdat zij het anders en hopelijk beter zullen doen:

Wat wij hoorden en hebben geleerd,
wat onze ouders ons hebben verteld,
dat houden wij ook aan hun kinderen voor
en zij geven het door aan een volgende generatie.

[...]

Zo worden zij niet zoals hun vaderen waren:
een opstandige, rebelse generatie,
een generatie wisselvallig van hart,
met een geest die niet op God bouwde (Psalm 78,3-4.8).

Wij moeten zorgen dat onze kinderen *niet* zoals de generaties van hun ouders, wij dus, zijn. Het is ook niet onze taak ons geloof aan onze kinderen over te dragen. Het is onze taak om onze kinderen vertrouwd te maken met dat- en diegene *waarin* wij geloven, zodat zij daarop op hun manier kunnen antwoorden en wij ze niet gevangen houden in onze tekortkomingen.

De zondag na kerstmis is het in de kerk het Hoogfeest van de Heilige Familie. Op dit feest worden Maria, Jozef en Jezus ons gezamenlijk voorgehouden als een voorbeeld van wat een huishouden zou moeten zijn. Geen plaats van rijkdom en overvloed, daar tussen de dieren in Betlehem. Niet vanzelfsprekend een plaats van stabiliteit en veiligheid, op de vlucht voor Herodus

naar Egypte (zie Matteüs 2,13-15). Beseffend dat het leven van een volgende generatie een kostbare gave is dat je is toevertrouwd, en niet een bezit waar je mee kunt doen wat je wilt, zoals blijkt uit de opdracht van hun zoon in de tempel (zie Lucas 2,22-40). Dit jaar confronteert het feest van de Heilige Famiie ons hardhandig met het feit dat kinderen niet alleen soms een eigen weg kiezen, maar ook moeten kiezen. Volgens het verhaal blijft Jezus achter in de tempel, waar hij als hij twaalf is voor het eerst met zijn ouders heen gaat op hun jaarlijkse bedevaart. Hij blijkt zich op zijn eigen manier de traditie toe te eigenen waarin zijn ouders stonden en deze voelden zich hierom door hem verraden. Zijn reactie op hun verwijten zal het niet beter hebben gemaakt: 'Wisten jullie dan niet dat ik bij de dingen van mijn Vader moet zijn'. Er volgt dan de veelbetekenende zin: 'Zij begrepen deze uitspraak niet' ((Lucas 2,49-50). Jozef was er blijkbaar de man niet naar om Jezus met stemverheffing te zeggen dat *hij* zijn vader was en dat hij aan *hem* gehoorzaamheid verschuldigd was ...

Hoezeer Jezus een eigen, voor velen volkomen tegendraadse weg gaat, blijkt als Hij in Nazaret in de synagoge iedereen tegen zich in het harnas jaagt met zijn eigenzinnige interpretatie van wat het betekent als gebeurt wat God welgevallig is en waar de profeet Jesaja over spreekt als over een Jubeljaar. Het kost Hem bijna zijn leven, maar Hij gaat midden tussen degenen door die Hem willen doden zijn weg (vgl. Lucas 4,16-30).

Gelovig gesproken is een cultuur niet in crisis als kinderen eigenwijs zijn en hun eigen weg kiezen, ook al is dat voor ouders soms pijnlijk en voor de samenleving als geheel onhandig. Er is pas sprake van crisis als kinderen *niet* eigenwijs zijn, niet met de nodige aplomb hun eigen weg kiezen met het vaste voornemen de fouten van het voorgeslacht niet te herhalen. Dan hebben ze blijkbaar te weinig in handen gekregen wat ze beter zouden kunnen en willen doen. Het lijkt vandaag het geval. Velen richten hun onvrede met het bestaande op zichzelf, op vermeende tegenstanders of zelfs op hulpverleners. We zullen het met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid weer in het nieuws horen: dat brandweerlieden agressief zijn bejegend en ambulancepersoneel is belaagd met vuurwerk. Zij lijken ons collectieve gebrek aan normen te hebben overgenomen en het culturele onvermogen om waardenvolheid te zien. Het nihilisme dat de generatie van hun ouders 'wisselvallig van hart' uitdraagt, tonen zij *unverfroren*.

Maar elk kind is een nieuwe mogelijkheid en kan onverwacht en naar het schijnt uit het niets, iets nieuws in de wereld zetten. Een vriendin kreeg dezer dagen een kleinkind dat in een situatie terecht komt die niet bepaald ideaal is te noemen. Maar hij is zijn omstandigheden niet, hij is de nieuwe mogelijkheid dat het goede dat onmogelijk lijkt, toch gebeurt. Zoals het nieuwe jaar, dat woensdag begint, nieuwe mogelijkheden biedt. Voor een kwalitatief nieuwe toekomst, voor waarachtige vrede. In deze geest wens ik ons allen een Zalig Nieuwjaar.

Erik Borgman, lekendominicaan
voorzitter van de programmaraad van het Huis van Dominicus